

III. Territoriální rozdělení komor a požadavek zřízení šesté obchodní a živnostenské komory v Čechách.

Oprávněné jsou stesky českého národa co do territoriálního rozdělení komor českých.

Původnímu rozdělení v roce 1850 základem byly tehdejší kraje, při čemž hned tehdy nejtědřeji obdařena byla komora liberecká. Rozdělení toto však dnes již nevyhovuje, je nespravedlivé, nehledí k poměrům ani komunikačním ani k národnostním, ani k potřebám odborným.

Kompaktní celky tvoří jen komora plzeňská, chebská a částečně budějovická. Obvod komory pražské tvoří dlouhý pruh od Příbrami a Rakovníka přes Mělník, Nymburk, Pardubice, Ústí n. Orli. až do Lanškrouna, Poličky, Humpolce a Dol. Kralovic, obvod komory liberecké pak zahrnuje velikou řadu okresů od Duchcova, Bíliny a Roudnice přes Ml. Boleslav, Hradec Král., Kostelec n. Orli. až po Žamberk a Králíky a celý kraj od této hraniční čáry na sever ležící.

Slaný patří ještě ku Praze, avšak český okres lounský již k německému Chebu. České Roudnice a Libochovice patří k Liberci, Benešov, Neveklov, Vlašim

nepatří ku blízké Praze, nýbrž ku vzdáleným Budějovicům. Lanškroun, Polička, Chotěboř, Přibyslav, Humpolec, Polná patří ku vzdálené Praze, Žamberk, Králíky, Král. Hradec, Nové Město, Broumov, Náchod atd. k dílem ještě vzdálenějšímu Liberci. Jaké může býti spojení těchto odlehlých okresů s Prahou a zejm. s Libercem, s jakými obtížemi je spojeno poznávání poměrů, buzení iniciativy a vliv na hospodářský život z těchto vzdálených středisk! Sama Pražská komora již po řadu let neměla člena ze svých východních okresů, český východ v komoře liberecké vůbec je ztracen. Že pak i při nynějším převládání úřednického živlu v úřadování komorním nikdy přec není lhostejno, z kterých krajů a odborů bere se členstvo komorní, je pochopitelné a zřejmo z jednacích zpráv i ze subvenčních výkazů komorních.

Jsou však dále i křiklavé rozdíly ve velikosti jednotlivých komorních obvodů v Čechách, a sice jak co do plošného rozsahu, tak co do číslíce obyvatelstva, tak co do počtu živností. Činili počet přítomného obyvatelstva v obvodu obchodních a živnostenských komor dle sčítání ze dne 31. prosince

	na ploše km ²	1890	1900
Pražské	13.237	1,813.645	1,968.376
Plzeňské	9.847	775.645	835.341
Budějovické	9.145	658.195	669.478
ve 3 čes. komorách	32.229	3,247.485	3,473.195
Liberecké	12.600	1,850.460	1,996.303
Chebské	7.119	745.149	849.199
a ve 2 něm. komorách	19.719	2,595.609	2,845.502
v král. Českém úhrnem	51.948	5,843.094	6,318.697

t. j. komora liberecká, třeba že její převaha naproti pražské účinkem vzrůstu Prahy se zmenšuje, má přece

ještě více obyvatelstva nežli sama komora v hlavním městě království. Komora liberecká i pražská mají každá třikrát více obyvatelstva nežli komora budějovická a více než dvakrát tolik co komora plzeňská nebo chebská, obě ony veliké komory dohromady mají obyvatelstva bezmála čtyři milliony (3'964 mill.) čili skoro 63% všeho obyvatelstva v Čechách, kdežto na ostatní tři zbývá obyvatelstva pouze 2'354 millionů. Kromě Haliče, Dol. Rakous a Moravy žádná z ostatních korunních zemí nemá tolik obyvatelstva co komorní obvody pražský nebo liberecký, a kromě Štýrska nedosahuje z těchto zemí ani jediná polovice obyvatelstva těchto komorních obvodů. Na druhé straně jsou hluboko pod zemským průměrem všechny ostatní české komory, zejména budějovická, ačkoliv i ta čítá obyvatelstva více nežli celá země korunní (Solnohradsko, Korutany, Krajina, Dalmacie) s v'astnými komorami.

Ještě nepříznivěji má se věc, hledíme-li k počtu živností v jednotlivých obvodech komorních. Dle předběžných výsledků předloňského sčítání závodů (vyjmouc podniky státem provozované, zejména vojenské, dále železnice a jich pomocné ústavy) čítal (dle stavu ze 3. června 1902)

obvod komory	závodů živn. a obchod.	domácko- průmyslových
Pražské	107.504	29.489
Plzeňské	34.783	11.875
Budějovické	29.966	9.404
<u>3 čes. komory úhrnem</u>	<u>172.253</u>	<u>50.768</u>
Liberecké	116.257	72.009
Chebské	48.852	26.889
<u>2 německé úhrnem</u>	<u>165.109</u>	<u>98.898</u>
Král. České celkem	337.362	149.666

Obě komory německé mají tedy závodů živnostenských a obchodních jen o necelých 7200 méně a závodů domácko-průmyslových dokonce o 48.000 více nežli tři komory české, komora liberecká má živnostenských podniků skoro čtyřikrát a domácko-průmyslových skoro osmkrát více nežli budějovická, absolutně více nežli kromě Prahy všechny ostatní komory v Čechách dohromady.

Nepoměr tento působí nerovnosti i ve finančním hospodářství komor. Kde mnoho a větších podniků průmyslových a obchodních, tam i více daně výtěžkové a širší základ pro přírážku komorní; i menší procento přírážkové poskytuje tu hojnější výtěžek a dovoluje vydatnější pěstění a zejména i hmotné podporování zájmů živnostenských a obchodních. Ovšem je ve velkých a průmyslových obvodech i správní agenda a tím i správní náklady (personál, věcné potřeby, místnosti) větší. K vysvětlení toho opět několik číslic. Tak činily r. 1902 na př.

u obchodních komor	celkový obnos komor. předepsané vydělkové daně	pří- rážka	úhrnný příjem komory*)
v Praze	9,485.504 K	4 ⁰ / ₁₀₀	404.107 K
„ Plzni	1,908.777	5 ⁰ / ₁₀₀	112.577 „
„ Budějovicích	656.075	8 ⁰ / ₁₀₀	59.157 „

Avšak rozdělení komor v Čechách nevyhovuje ani co do poměrů národnostních. Obnášelf

*) Kromě přírážek mají komory jistý příjem z tax za zápis známek a vzorků, za výdej legitimačních lístků, z úroků pokladničních přebytků a pod.

počet příslušného obyvatelstva dle obcovacího jazyka:

v obvodu komory	roku 1890				roku 1900			
	s českou obcov. řečí	s němec. obcov. řečí	ostat- ních	celkem	s českou obcov. řečí	s němec. obcov. řečí	ostat- ních	celkem
	Pražské*)	1,694,754	111,583	466	1,806,803	1,856,317	103,392	1,532
Píseňské	578,524	104,716	128	773,368	637,381	194,982	446	832,809
Budějovické	517,350	130,757	104	657,220	524,130	143,023	349	668,402
úhrnem ve 3 čes. komorách	2,790,637	446,056	698	3,237,391	3,017,828	442,297	2,327	3,462,452
Liberecké	801,055	1,030,585	148	1,832,688	844,126	1,129,075	1,328	1,974,529
Chebské	51,596	682,370	20	733,986	68,139	765,641	251	834,031
úhrnem ve 2 něm. kom.	853,551	1,712,955	168	2,566,674	912,265	1,894,716	1,579	2,808,560
úhrnem v Cechách	3,644,188	2,159,011	856	5,804,055	3,930,093	2,337,913	3,906	6,271,012

*) R. 1900 bez soudního okresu zbrnožského, který mezitím přibyl k Plzni.

Bylo tedy německého obyvatelstva v obvodech tří českých komor jen 442.297 a ubylo ho od roku 1890 celkem asi o 3000, českého obyvatelstva v obvodu dvou německých komor v Čechách však 912.265 — čili více, nežli mají obyvatelstva jednotlivé komorní obvody plzeňský, chebský a budějovický — a obyvatelstva toho od roku 1890 téměř o 60.000 přibylo. V obvodech tří českých komor činí německé obyvatelstvo jen něco přes sedminu českého, v obvodech dvou komor německých české obyvatelstvo skoro polovici německého. Vyloučíme-li z počtu národně nejednodušší obvod chebský, tvoří české obyvatelstvo bezmála 43% veškerého obyvatelstva obvodu komory liberecké, čili v obvodě této komory pohlceno jest bez všelikého zastoupení více obyvatelstva, nežli čítají celé komory plzeňská a budějovická, skoro dvakrát tolik, co je německého obyvatelstva ve všech třech českých obvodech, a bylo by lze utvořiti jen z něho komoru, která by co do číslíce obyvatelstva stála hned za Prahou a Libercem.

Tyto do očí bijící nesrovnalosti byly příčinou, že hned od dobytí komor v Praze, Plzni a Budějovicích v letech 80tých — komory dříve většinou německé neměly zájmu na novém rozdělení teritoriálním — žádána byla revize komorních obvodů a zřízení nové komory se sídlem v Chrudimi nebo v Král. Hradci. V roce 1890 byl požadavek tento přijat i do úmluv o českoněmecké vyrovnání jakožto koncese Čechům po ústupcích při radě zemědělské, neuskutečněn však a jest posud jen předmětem resolucí živnostenských a obchodnických sjezdů východočeských.

Rozumí se, že by tímto zřízením nové komory dotčeny byly — kromě Plzně — veškeré ostatní obvody komorní. Pražská postoupila by celý východ nové komoře královéhradecké či pardubické i budějovické,

nabyla by nových okresů od chebské (Louny), liberecké (Roudnice, Ml. Boleslav, N. Benátky atd.) i budějovické (Benešov), všechny obvody by se přiměřeněji zaokrouhlily a národnostně ucelily.

I to padá na váhu, že český východ jest souvislým celkem hospodářským a komunikačním. Význačného rázu dodávají mu zejména průmysl textilní od Náchoda a Kr. Dvora přes Ústí n. Orl. až po Lanškroun, Čes. Třebovou, Poličku, Humpolec a Polnou, průmysl dřevařský v okolí Králíků, Chrudimi, Proseče, průmysl kovový v Hradci Král. a v Pardubicích, průmysl obuvnický v Chrudimi, Holicích, Skutči, Litomyšli a j.

Pardubice i Hradec Král. mají dobré spojení s přílehlými kraji, splavněné střední Labe a průplav pardubicko-přerovský zjednájí novou dopravní dráhu tomuto kraji, jednomu z nejprůmyslovějších českých.
